

Een nieuwe wet ter bescherming van het marien milieu: nieuwe kansen voor natuurbescherming

Jan Haelters

Een nieuwe wet

Op 20 januari 1999 werd door het Staatshoofd een nieuwe wet *ter bescherming van het marien milieu in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België* getekend (de 'MMM-wet'). Deze (federale) kaderwet verscheen in het Belgisch Staatsblad van 12 maart 1999. Het wetsontwerp was op 10 december 1998 door de Kamer aangenomen met eenparigheid van stemmen. Door de staatshervorming waren milieuzaken bevoegdheid geworden van de regio's. Daardoor waren hiaten ontstaan in de milieuwetgeving op zee (federale bevoegdheid) en was het noodzakelijk geworden dat een wet in verband met de bescherming van de zee opgemaakt werd.

Enkele maanden na de MMM-wet werden door de wet *betreffende de Exclusieve Economische Zone van België in de Noordzee* (22 april 1999, B.S. 10 juli 1999) de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België, tot voordien beperkt tot de territoriale wateren (sinds 1987 vastgelegd op de 12 mijlszone), uitgebreid met het Belgisch Continentaal Plat.

Inhoud van de wet

De inhoud van de MMM-wet is vooral een weergave van de internationale afspraken en overeenkomsten waaraan België zich moet houden, en die dus in de nationale wetgeving moeten opgenomen worden. Dat zijn ondermeer de *Europese Vogelrichtlijn* (vogelbescherming) en *Habitatrichtlijn* (bescherming van fauna en flora), het *Verdrag van Ramsar* (bescherming van waterrijke gebieden), het *MARPOL-Verdrag* (voorkomen van vervuiling door schepen), het *OSPAR-Verdrag* (voorkomen van vervuiling, bescherming van soorten en habitats) en het *Verdrag van Rio* (bescherming van biodiversiteit). De nieuwe wet is ingedeeld in verschillende hoofdstukken. De bevoegdheden van het Vlaams Gewest op zee worden door de nieuwe wet niet aangetast. Militaire activiteiten, beroepsvisserij en talrijke aspecten van de scheepvaart vallen grotendeels buiten deze wet. De belangrijkste punten in de wet zijn als volgt samen te vatten:

- Er worden een aantal algemeen aanvaarde doelstellingen en beginsels toegepast (hoofdstuk II). Het algemene doel van de wet is een kader te vormen voor maatregelen in verband met het behoud en het herstel van het marien milieu. Daarbij wordt met volgende beginsels rekening gehouden:
 - het beginsel van **preventief handelen** (voorkomen is beter dan genezen);
 - het **voorzorgsbeginsel** (indien redelijke bezorgdheid bestaat voor schade aan het milieu, is een gebrek aan overtuigend bewijs geen reden om geen maatregelen te nemen);
 - het beginsel van **duurzaam beheer** (de activiteiten van nu mogen de toekomstige generaties niet belasten en de natuurlijke rijkdommen niet uitputten);
 - het beginsel dat **de vervuiler betaalt** (de kosten voor het voorkomen en bestrijden van verontreiniging en voor het herstellen van schade zijn voor rekening van de veroorzaker);
 - het **herstelbeginsel** (milieuschade wordt, indien mogelijk, hersteld).

Voorts heeft iedereen die op zee een activiteit uitvoert de plicht elke mogelijke maatregel te nemen om vervuiling te voorkomen.

- Bepaalde mariene gebieden en soorten kunnen beschermd worden (hoofdstuk III). Het is een opname in de nationale wetgeving van een aantal internationale overeenkomsten. De mogelijkheid wordt gegeven om op zee verschillende types beschermde gebieden aan te duiden. Deze beschermde gebieden kunnen de status krijgen van *integraal marien reservaat*, *gericht marien reservaat*, *speciale beschermingszone*, *gesloten zone* of *bufferzone*. Een *integraal reservaat* krijgt de meest strikte bescherming, en de mens komt niet tussen in de natuurlijke processen. In een *gericht reservaat* kan een gepast beheer gevoerd worden. *Speciale beschermingszones* kunnen ingesteld worden voor de bescherming van bepaalde soorten of habitats. In *gesloten zones* kunnen sommige activiteiten gedurende een gedeelte van het jaar verboden worden. Een *bufferzone* tenslotte kan ingesteld worden om één van de voorgaande gebieden beter te beschermen. Voor reservaten moet een beheersplan opgemaakt worden, en over het beheer waakt een beheerscommissie. Beroepsvisserij wordt in een reservaat niet beperkt, tenzij op gezamenlijke voordracht van de minister bevoegd voor leefmilieu en deze bevoegd voor landbouw. Voor de scheepvaart gelden eveneens geen beperkingen, tenzij

indien als uitzonderingsmaatregel routeringssystemen zouden ingesteld worden.

- De wet voorziet in een lijst met beschermde soorten. Voor deze soorten geldt o.a. een verbod op vangen, verwonden, doden, vervoeren, in bezit hebben, enz... Het is voorts verboden te jagen op zeevogels en zeezoogdieren, en niet-inheemse soorten in zee te introduceren. Zeezoogdieren die stranden of gevangen worden als bijvangst maken het voorwerp uit van een opvangprocedure en van maatregelen die het wetenschappelijk onderzoek wettelijk regelen.
- Verontreiniging en milieuverstoring worden voorkomen en beperkt (hoofdstuk IV). Zo is het verboden afval te verbranden op zee, en afval in zee te lozen of te storten (behoudens enkele uitzonderingen). Er worden maatregelen voorzien voor tussenkomst bij scheepsongevallen (hoofdstuk V).
- Bepaalde activiteiten worden onderworpen aan een vergunning, afgeleverd door de minister (hoofdstuk VI). Niet onderworpen aan een vergunning of machtiging zijn ondermeer de beroepsvisserij en de scheepvaart. In de wet worden bepalingen opgenomen in verband met de milieueffectenbeoordeling van vergunningplichtige activiteiten (hoofdstuk VII).
- Bij een ernstig en dreigend gevaar voor het marien milieu kunnen bepaalde noodmaatregelen genomen worden (hoofdstuk VIII). Schade aan het milieu moet hersteld worden op kosten van de veroorzaker (hoofdstuk IX). Er wordt tenslotte bepaald dat toezicht en controle uitgevoerd wordt, en de instanties en diensten bevoegd om inbreuken vast te stellen worden vastgelegd (hoofdstuk X). Ook de strafmaat wordt in de wet bepaald (hoofdstuk XI).

De uitvoering van de wet

De MMM-wet is een kaderwet. De meeste bepalingen moeten dus via een Koninklijk Besluit (KB) uitgevoerd worden. Een aantal van die KB's werd voorbereid door overheidsadministraties en consultants die daarvoor de opdracht gekregen hadden van de bevoegde Staatssecretaris (Jan Peeters). De Staatssecretaris gaf op 9 maart 1999 voor de gouverneur en de burgemeesters van de kustgemeenten een voorstelling van de bepalingen in de nieuwe wet en de gevolgen ervan. Hij gaf er eveneens een toelichting over het voorstel van KB in verband met het beschermen van gebieden en de mogelijke

afbakening ervan. Drie mariene gebieden, die voor onze kust ecologisch belangrijk zijn, werden voorgesteld. Dat waren een gebied grenzend aan het Vlaams natuurreservaat 'De Baai van Heist', een gebied grenzend aan het strandreservaat te Lombardsijde, en een gebied ter hoogte van de Broersbank en de Trapegeer. Dat laatste gebied omvat het *Potje*, een diepere zone met een relatief hoge dichtheid en diversiteit aan benthische organismen en - in het voorjaar - een hoge dichtheid aan paaiende tong. Naast deze ecologisch belangrijke gebieden werden ook een aantal scheepswrakken voorgesteld. Deze wrakken (en wrakken in het algemeen trouwens) bezitten een rijke en voor onze kust unieke fauna. De zes wrakken werden na een selectieprocedure weerhouden uit de lijst van enkele honderden scheepswrakken die zich voor onze kust bevinden. Het gaat om de wrakken van de *Birkenfels*, de *Garden City*, de *Westhinder*, de *Kilmore*, de *Waverley* en de *Lies*.

Het voorstellen van de mogelijke beschermde gebieden bracht nogal wat onrust en negatieve reacties teweeg, met name over de mogelijke beheersmaatregelen (waarover heel wat misverstanden bestonden). Een week later werd beslist om voorlopig geen besluiten te nemen, en het overleg tussen het kabinet Leefmilieu en de betrokken sectoren verder te zetten. Het provinciebestuur van West-Vlaanderen kreeg de opdracht het overleg met de betrokken sectoren te organiseren, en in september verslag uit te brengen bij de minister bevoegd voor leefmilieu.

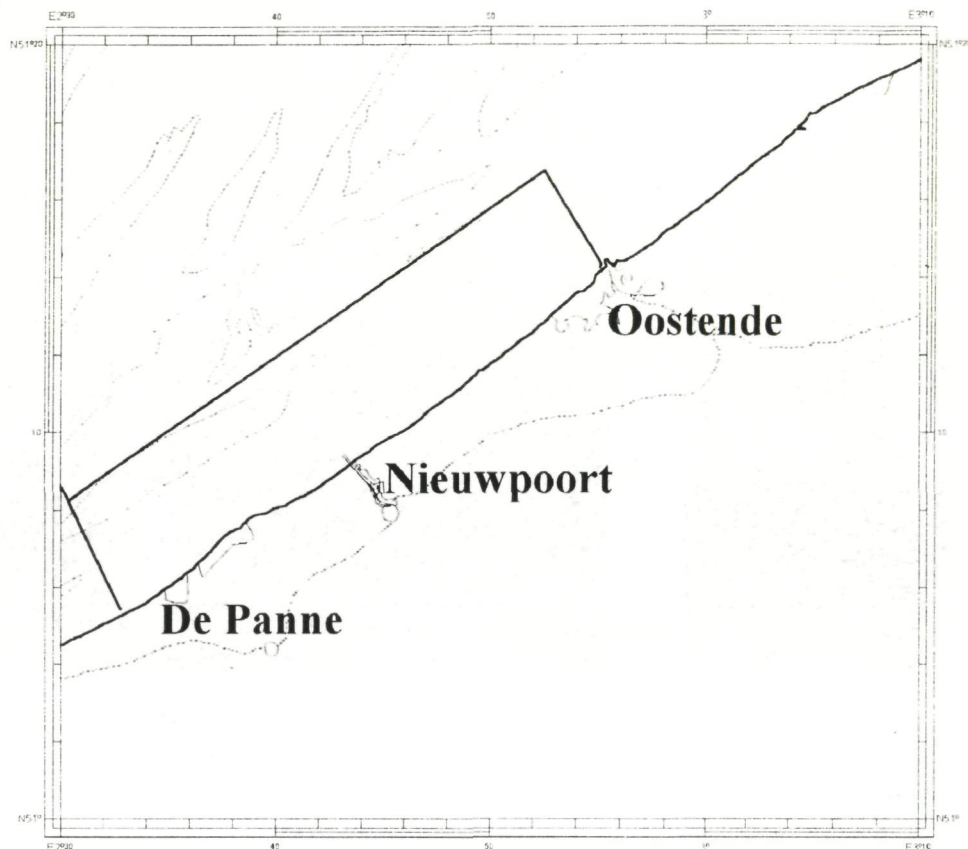
Bescherming van zeegebieden in België

De nieuwe MMM-wet creëert ondermeer het kader voor de aanduiding van beschermde gebieden in zee. Dat is een relatief nieuw onderwerp, en naar is gebleken, een nogal controversieel onderwerp. Natuurgebieden aan land werden reeds tientallen jaren geleden opgericht. De Vlaamse overheid levert nog steeds inspanningen om de overblijvende duinen, en recentelijk ook stranden, als waardevolle natuurgebieden te beschermen. Een aantal duingebieden werd reeds lang geleden als natuurreservaat aangeduid. Heel recent werden ook enkele stranden als natuurreservaat aangeduid: de Baai van Heist in 1997 (MB van 22 oktober 1997, B.S. 18 december 1997) en een gedeelte van het strand van Lombardsijde, als onderdeel van het grotere reservaat aan de rechteroever van de IJzermonding in 1999 (MB van 3 maart 1999, B.S. 9 april 1999).

Na duin- en strandreservaten binnenkort zeereservaten?

Natuurgebieden in zee zijn dus een relatief nieuw begrip, maar toch werd reeds in 1984 (KB van 27 september 1984, B.S. 31/10/1984) door België een zeegebied beschermd. Dat gebeurde in uitvoering van het Verdrag van Ramsar (Iran, 1971) ter bescherming van internationaal belangrijke watergebieden. In het gebied in kwestie, de *Vlaamse Banken*, overwinteren elk jaar internationaal belangrijke concentraties vogels. Dat zijn vooral zwarte zee-eenden en futen. De *Vlaamse Banken* strekken zich uit van Oostende tot de grens met Frankrijk, van de laagwaterlijn tot 3 mijl uit de kust. Door de tekst van het Verdrag omvat het Ramsar-gebied enkel de zones niet dieper dan 6 meter bij laag tij. Voorlopig werden (nog) geen concrete beschermingsmaatregelen voor het gebied uitgevaardigd, en was de beschermingsstatus eerder preventief.

In 1996 werd door België – in uitvoering van de Europese Habitatrichtlijn – het gebied dat de *Vlaamse Banken* omvat (dus ook de zones dieper dan 6 meter), voorgesteld om opgenomen te worden in het Europees *NATURA 2000 netwerk* (zie kaartje boven). Het kreeg de naam *Trapegeer – Stroombank*. Het netwerk van natuurgebieden moet in de toekomst de basis vormen voor het Europees milieubeleid i.v.m. beschermde gebieden.

Besluit

De nieuwe wet op het marien milieu vulde een groot aantal hiaten in onze wetgeving m.b.t. de bescherming van de zee. De wet zelf is niet controversieel. Dat bewijst de unanimititeit waarmee het wetsontwerp in de Kamer goedgekeurd werd. Een aantal

voorstellen van uitvoeringsbesluiten van de wet kregen echter met heel wat tegenwind af te rekenen. Het gevolg daarvan is dat ze – in hun meest recente vorm – niet aanvaardbaar waren. Vooral de voorstellen om op zee beschermde gebieden aan te duiden, en de voorgestelde afbakening, stuitte op tegenstand en onbegrip. Er moet gezegd worden dat door de betrokken sectoren soms terechte bezwaren geuit werden. Soms werden echter ook onterechte beweringen de wereld ingestuurd. Het is nu wachten op de resultaten van het overleg met de betrokken sectoren, en op het verdere invullen van de kaderwet in uitvoeringsbesluiten. Wordt ongetwijfeld vervolgd....

De Europese Commissie steunt via haar programma 'LIFE-NATURE' een omvangrijk project rond integraal natuurbehoud aan de Westkust. Het project wordt uitgevoerd door 4 partners: de Vlaamse Gemeenschap afdeling Natuur, de Beheerseenheid van het Mathematisch Model van de Noordzee, Natuurreservaten vzw en het Wereld Natuur Fonds (WWF)